

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลานักรบ ทหารออกรบกลับมา เวลาชนะเข้าศึกกลับมาได้เหรียญตรา ได้เหรียญตราได้
ความดีความชอบ แต่เวลาเราจะรบกับกิเลสของเราๆ ไม่มีอาวุธ เราต้องหาอาวุธของเราก่อน เขา
ชนะเข้าศึกมาเขาได้ความดีความชอบ แต่เข้าศึกของพวกนักรบในธรรมะ นักรบเข้าศึกของเรามัน
เป็นสิ่งที่ว่าเป็นเรา สิ่งที่เราเลยเป็นธรรมดา เป็นสิ่งปกติเป็นสิ่งที่ธรรมดา เป็นเรื่องของความเป็น
เรา มันถึงไม่เห็นเข้าศึกไง ความที่เราไม่เห็นเข้าศึกเราถึงไม่สามารถที่เราจะรบกับเข้าศึกได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกว่า ธรรมะเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งมาก กว้างขวางมาก
คือมันไม่มีขอบเขต เราจะคิดขนาดไหนนะ ขอบเขตมันไปได้ทั่ว ความคิดเราไปได้ทั่ว ไปได้ทั่ว
แล้วก็ว่าเราคิด เราเป็นคนคิด เราเป็นคนวินิจฉัย เราเป็นคนใช้ปัญญา สิ่งที่เราใช้ปัญญามันกลบตัว
มันเอง แล้วมองไม่เห็นตัวมันเอง เข้าศึกอย่างนี้มองไม่เห็นเลย เวลานักรบออกรบกับเข้าศึกเขาต้อง
มีอาวุธของเขา เขาจะไปรบกับเขา

แต่ของเราๆ จะเป็นนักรบได้ เพราะเราจะเป็นนักรบ เราจะรบกับตัวเราเอง รบกับกิเลสตัว
เราเอง เราต้องหาอาวุธของเราเองทั้งหมดเลย อาวุธที่จะเข้าไปจับไปเห็นสิ่งที่เป็นตัวเรา เป็นสิ่ง
ที่ปกติ เป็นสิ่งที่ธรรมดา เป็นสิ่งที่มีประโยชน์นะ สำหรับโลกเขานี้ทุนนิยม การแข่งขันโลกนี้จะ
เจริญ สิ่งที่มีการแข่งขัน สิ่งที่มีการใช้ปัญญาโลกนี้เจริญ มันเป็นประโยชน์กับโลกเขา ปัญญาที่เป็น
ประโยชน์กับโลกเขา แล้วพออยู่กันในโลกแล้วเขาก็ต้องคิดว่าคนที่ฉลาดกับคนดีต่างกัน คนที่
ฉลาดแต่คนที่ฉลาดนั้นเป็นคนโงง มันจะโงงมหาศาลเลย แข่งขันกันด้วยวิชาการ แข่งขันกันด้วย
ความดี แต่คนที่ฉลาดนั้นถ้าเป็นคนโงงมันก็เป็นสิ่งที่โงง

ธรรมะเป็นคนที่พลิกแพลงออกมาว่า เป็นคนดีหรือเป็นคนชั่ว แต่ความฉลาดนั้นมันเป็น
กิเลสพาใช้หรือธรรมะพาใช้ ความฉลาดนั้นเป็นผล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรม
ขึ้นมาแล้ว ชั้นที่คิดความคิด ความปรุง ความแต่ง สิ่งที่เป็นขั้น พวกเราเป็นขั้นฆราวาส สิ่งนี้มี
กิเลสควบคุมอยู่แล้วมันเป็นมารควบคุมเรา

เรานี้โดนควบคุม เราโดนสิ่งปกติ สิ่งที่เป็นธรรมดาสามัญนี้ สิ่งที่ว่าไม่เป็นโทษเลย โลกมองเห็นว่าเป็นโทษควบคุมสิ่งนี้อยู่ แล้วเราก็ใช้สิ่งนี้ออกไป มันถึงเป็นความเร้าร้อนของใจ ไม่มี ความรุ่มเย็นของใจ ทุกดวงใจเร้าร้อน ทุกดวงใจมีความทุกข์ ถ้าให้คุยกัน เห็นใหม่ นี่ความรักของ พ่อแม่รักลูกมาก ไม่ต้องการให้ลูกมีความทุกข์เหมือนเรา พยายามให้วิชาการ พยายามจะให้ที่ยืน ในสังคม พยายามสั่งสอนขนาดไหนก็แล้วแต่มันก็มีความทุกข์ มันจะมีความสุขไปไม่ได้เลย ถ้า เราไม่สามารถมาชำระข้าศึกของเราเอง

ถ้าเราจะชนะข้าศึกเราเอง มันถึงว่าสิ่งที่เป็นปกติสิ่งที่เป็นธรรมดา เราต้องพยายามค้นคว้า หาเข้ามา อยตนะกระทบตาหน้าที่ของเขาคือเห็นรูป หูเป็นหน้าที่ของการฟังเสียง หน้าที่ของเขา เป็นส่วนละอย่างออกไปใช้งานธรรมดาของเขา แต่ในการจะหาอาวุธของเราเราก็ต้องใช้ อยตนะควบคุมมัน

ในครั้งพุทธกาลมีพระโปลิตะเป็นผู้ที่มีปัญญามาก แต่ไปไหนองค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าบอกว่า คัมภีร์เปล่าๆ ไปหาใครสอนก็สอนไม่ได้ เพราะว่าคนมีปัญญามาก ถึงที่สุดแล้ว พระพุทธเจ้าทรงมานให้ไปหาอาจารย์ไป สดท้ายแล้วพระอรหันต์ทั้งวัด จากหัวหน้าเป็นพระ อรหันต์บอกว่า เป็นผู้ที่มีปัญญาน้อยสอนไม่ได้ ก็เลื่อนๆ ไปจนถึงเณรน้อย เณรน้อยก็เป็นพระ อรหันต์ เณรน้อยบอกว่าจะฟังไหม? ถ้าฟังทรمانก่อน ให้ลงไปทำตามคำสั่ง ลงน้ำลงท่าลงหมด ยอมแล้วไง พอยอมแล้วถึงบอกว่าให้ปิดอยตนะ ให้เปรียบเหมือนตัวเรานี้เหมือนจอมปลวก แล้วมีทวารมีรูอยู่ ๖ รู เขี่ยอยู่ในรูนั้นมันจะออกมาจากจอมปลวกนั้น พยายามจับเหยื่อให้ได้

เราพยายามปิดอยตนะของเรา ตาที่เห็นรูป หูที่ได้ฟังเสียง มันเป็นเรื่องธรรมชาติ เป็น เรื่องความสืบทอด เป็นเรื่องของสมมุติ เป็นเรื่องของโลกที่ใช้งานกัน มันเป็นเรื่องธรรมดาๆ นี้ แหละ แต่ถ้าเราพยายามใคร่ครวญมันพยายามปิดมัน เราจะเริ่มหาอาวุธได้ หาสิ่งที่เป็นอาวุธเข้าไปจับไปเห็นสิ่งที่เป็นความเป็นธรรมดา ถ้าจิตมันเริ่มสงบตัว เราใช้สิ่งที่มันกระทบ มันมี ความคิดมีความยึดมั่นถือมั่นไป เราก็เลาะกลับมา สิ่งนี้เป็นอดีตไปแล้ว มันใช้ประโยชน์ได้ ชั่วคราว มันเป็นปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย มันเป็นความจริง จริงชั่วคราว จริงตามสมมุติ

เมื่อวานนี้ก็เป็นเรื่องของเมื่อวานนี้ไปแล้ว ถ้าเมื่อวานนี้เรามีความผิดพลาด เราทำอะไรไป มันก็มาคิดกังวลในวันนี้ ถ้าเมื่อวานนี้เรามีความพอใจเรามีความสุขใจกับสิ่งใด เราก็ แม่! เมื่อวาน นี้มันผ่านไปเร็วเหลือเกิน สิ่งนี้มันเป็นอดีต มันเป็นความคิด มันเป็นความจริง แต่มันจริงชั่วคราว

จริงชั่วคราวแล้วเราก็คือ ยึดสิ่งที่ว่ามันไม่เป็นที่พึ่งได้ไง สิ่งที่ไม่เป็นที่พึ่งได้ สิ่งที่เป็นของอาศัยกันมันเป็นอาศัยกัน สิ่งที่เป็นปกติ สิ่งที่เป็นธรรมดา

เราใคร่ครวญเข้ามา เราให้มันปล่อยวางเข้ามา จอมปลวกมันปล่อยวางสิ่งนั้นนะ จอมปลวก ทวารทั้ง ๖ มันมีทางออกอย่างนั้น เราควบคุมไว้แล้วเราพยายามจับได้ จับไอ้คนที่ไปปรับรูสิ่งนั้นนะ จับสิ่งที่เป็นปกติสิ่งที่เป็นธรรมดารู้ เวลาที่เราได้ยินเสียง เราไม่รับรู้ เราทำงานไปหูได้ยินสักแต่ได้ยิน มันไม่รับรู้ นี่เหยี่ยวตัวนั้นมันไม่ออกรับรู้สิ่งต่างๆ มันก็ไม่รับรู้สิ่งใด

เราพยายามทำความเข้าใจเข้ามา ควบคุมอายตนะทั้งหมดสิ่งที่กระทบเข้ามานั้นเราจะหาอาวุธหาสิ่งที่ว่ามันความสงบเข้าไป สิ่งที่มีความสงบเข้ามา จิตนี้สงบเข้ามาจะมีความสุขเพราะมันจะปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามาแล้วมันพยายามตั้งมั่นขึ้นมาได้ สิ่งนี้มันก็มีอยู่โดยธรรมชาติ มีอยู่ปกติ เพราะอะไร? เพราะจิตพุ่งชานมันก็สงบได้โดยธรรมชาติของมัน มันจะปล่อยวางธรรมชาติของมัน ปล่อยวางโดยที่ไม่มีใครควบคุม ไม่มีสติใจ เพราะเวลาเราทุกข์แสนทุกข์ มันเป็นอนัตตาตลอดไป

สิ่งใดเป็นอนิจจัง สรรพสิ่งที่แปรสภาพนี้เป็นอนิจจังทั้งหมดเลย ความพลัดพรากนี้ก็เป็นอนิจจัง สิ่งที่พลัดพรากไปมันก็เป็นความทุกข์ ความทุกข์ เห็นไหม สิ่งที่เป็นทุกข์เป็นอนัตตา มันไม่คงที่ของมันหรอก มันเป็นอนัตตาธรรมชาติของมัน จิตนี้มันก็เป็นอนิจจัง มันทุกข์มากมันก็ปล่อย พอมันปล่อยมันเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ แล้วเราเห็นว่าเป็นปกติเป็นธรรมดา เราเลยไม่สนใจมันไฉน

แต่เรามาตั้งสติ ตั้งสติพยายามกำหนดรู้ขึ้นมา แล้วพยายามใคร่ครวญเข้ามาเห็นความปกติของมันแล้วตั้งสติไว้ สิ่งนี้สืบต่อ สิ่งที่มีมันปล่อยวาง พอปล่อยวางเป็นสมาธิ เป็นสมาธิมันปล่อยวาง แล้วเราสืบต่ออันนี้ขึ้นมาให้ได้ มันมีอยู่แล้ว ถ้าเราไม่มีสติ เราไม่มีสมาธิเราจะเป็นปุถุชนเป็นคนธรรมดาไม่ได้หรอก เราต้องเป็นคนเสียจริต คนที่เป็นคนเสียจริตเขาก็มีจิตเหมือนเรา เขาก็มีความรู้สึกเหมือนเรา ทำไมเขาไม่สามารถควบคุมเขาได้ เพราะสติเขาเสียไป สิ่งที่เขาเสียไปเขาปล่อยไป แต่เรามีสติอยู่ แต่สติปุถุชนมันก็เป็นเรื่องของโลก

ความแข่งขันกันทางวิชาการ การแข่งขันกันทางโลกก็มีเท่านี้ แข่งขันกันมันเป็นโลกียะไฉน มันไม่ชำระกิเลสได้ จะว่ามันเป็นปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันกว้านสิ่งที่กว้านความทุกข์มาให้ตัวเอง กว้านความทุกข์มาให้ตัวเองตลอดไป มันเป็นประโยชน์ มันสิ่งที่ได้มา สิ่งที่ได้มามันเป็นความสิ่ง

ที่เป็นอาศัย มันมีวาสนามันก็ได้มาตามธรรมชาติของมัน ถ้ามันไม่ได้มาตั้งนั้นมันก็ไม่เป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นเพราะอำนาจของกรรม กรรมไม่ได้มันก็คือความไม่ได้อันนั้น สิ่งที่มีมันไม่ได้มันก็เป็นความสุขวิสัย แต่ค้นหาความทะยานอยากทำไมเขาได้

คูลี คนศึกษามาจบจากการศึกษามา บางคนก็ประสบความสำเร็จ บางคนก็ไม่ประสบความสำเร็จ มันทำไมไม่ประสบความสำเร็จ เพราะอะไร? เพราะกรรมอันที่สร้างมานะ อันนี้มันเป็นสิ่งปกติสิ่งธรรมดาที่เราไม่เห็น ถ้าจิตมันสงบเข้ามายกขึ้นตรงนี้ สิ่งที่เป็นปกติเป็นธรรมดาจิตตั้งมั่นใหม่

เจ้าชายสิทธัตถะไปเรียนกับอาหารคาวสก็เหมือนกัน ได้สมบัติเหมือนกัน แล้ว สมัยพุทธกาล เขาได้สมบัติเขาได้ความสงบกันแล้ว แต่เขาไม่มีปัญญาไง สิ่งที่เป็นปัญญา เห็นความปกติเห็นเป็นธรรมดาแต่เราใคร่ครวญความปกติความธรรมดาขึ้นมา จนเห็นสิ่งหนึ่ง สิ่งที่มีความยึดมั่นถือมั่นไง อุปาทาน สิ่งที่อยู่พาทานยึด พอยึดเข้าไป ใครยึดสิ่งใดรักสิ่งใดสงวนสิ่งใด สิ่งนั้นจะให้ความทุกข์ไปตลอด จะไม่มีความสุขหรือ เพราะอะไร? เพราะชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ที่สุดแล้วเราต้องตายจากเขาหรือเขาต้องตายจากเราไปโดยธรรมชาติของมัน ไม่มีสิ่งใดคงที่ยืนยาวตลอดไป

มันเป็นการให้โอกาส เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีมนุษย์สมบัติเราถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พอเป็นมนุษย์ขึ้นมาเป็นมนุษย์สมบัติขึ้นมาถ้ามี เราโดนสิ่งที่เป็นปกติธรรมดาไป เราเป็นธรรมดาที่เราใช้ชีวิตเป็นธรรมดาไป มันก็ใช้ชีวิตธรรมดาไปชาติหนึ่งๆ พอหมดไป สิ่งที่ได้มานมนุษย์สมบัติได้มาเพราะกรรมดีนะ แล้วสิ่งที่เราใช้ไปแล้วเราจะไปเกิดเป็นอะไรต่อไปละ ถ้าเราสร้างคุณงามความดีไปเราก็เกิดดีๆ ตลอดไป ถ้าไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าถึงที่สุดปฏิบัติไปนี้ นักรบกับตัวเองต้องรบกับสิ่งที่เราค้นคว้า ปฏิบัติยากๆ ตรงนี้ ยากตรงที่ว่าเราไม่สามารถยกขึ้นวิปัสสนาได้ จิตนี้สงบพอทำกันได้ พอสงบแล้วก็คิดในความสงบนั้น แต่ถ้ายกขึ้นวิปัสสนามันต้องเห็นสติปัญญา ๔

อริยสังขใจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมอันนี้ขึ้นมา ใจนี้กลั่นออกมาจากอริยสังข ใจนี้ตามอริยสังขใจ ทุกข์นี้เป็นความจริงไม่มีความสุขหรือทุกคนปรารถนาความสุข กษัตริย์สมัยโบราณเกิดมาไม่อยากจะตาย พยายามหาสมุนไพรรักษาเพื่อดำรงชีวิตตลอดไป เพราะเขาเกิดมาแล้วเขาได้สถานะนั้นเขาอยากจะมีอย่างนี้ตลอดไป มันหากัน

สิ่งนั้น ยึดกันสิ่งนั้น มันยึดไม่ได้หรอก มันตายเกิดตายเกิดมาอย่างนั้น สิ่งที่จะเป็นสมบัติ จักรพรรดิสมบัติอะไรก็แล้วแต่ ใครจะมีสมบัติขนาดไหนมันก็ต้องตาย

แต่ของเราขึ้นมาที่เราเกิดมา แล้วถ้าเราเข้าใจเรามีความศรัทธาเรามีความเชื่อ เรามีการ คั่นคว้าใจ เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน ถ้าเชื่อแล้ว เห็นไหม ศรัทธาความเชื่อ มีสุ ตมยปัญญา นี่ศึกษา ฟังธรรมของครูบาอาจารย์สะสมเข้ามาที่ใจๆ จินตปัญญาการใคร่ครวญของ เรา มันจะเกิดความสงบขึ้นมา เพราะอะไร? เพราะมีการทำงาน เราพาจิตออกทำงานไป แต่เดิม กิเลสพาทำงาน กิเลสทำงานก็คิดไปตามประสาโลก ตามประสาของเขา

ชีวิตนี้เกิดมาเพื่ออะไร บ่นกันว่าทุกข์นะ ยสะบ่นมาก “ที่นี่เดือดร้อนหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ ที่นี่วุ่นวายหนอ” จนออกจากปราสาท ๓ หลังเหมือนกัน ขัดข้องหนอวุ่นวายไปหมด โลกนี้ วุ่นวายไปหมด เพราะเขามีงานเลี้ยงอยู่ที่นี่ จนทิ้งออกมาจากงานนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าบอกว่า “ยสะ มาที่นี่ไม่ขัดข้อง ที่นี่ไม่วุ่นวาย” ที่นี้อยู่ที่ไหน? ที่นี้อยู่ที่ใจ

ถ้าใจมันวุ่นวาย ใจมันขัดข้อง ใจมันคิดตัวมันเองก่อน สิ่งในตัวมันเองคือความยึดของใจ อะไรกระทบ เห็นไหม เห็นในจอมปลวกนั่นมันยึดทั้งหมด สิ่งที่ผ่านมามันยึด มันพอใจมันยึด ไม่ พอใจมันผลัดไส สิ่งที่ผลัดไสทุกข์ สมุทัย สิ่งที่สมุทัย ตัณหาความทะยานอยาก ตัณหากับ วิภวตัณหา สิ่งที่ปรารถนาไม่สมความปรารถนา สิ่งที่ได้มาไม่ต้องการ ผลัดไส มันเป็นตัณหา ทั้งหมดเลย สิ่งที่เป็นตัณหา ถ้าเราควบคุม ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง สิ่งที่เป็นตัณหาเพราะเหตุใด ยึดเขาเพราะไม่มีปัญญาใคร่ครวญในความเข้าใจของมัน สิ่งที่เราใคร่ครวญเข้ามาต้องยึดมันที่ไหน? ยึดมันที่กายกับจิต

วิปัสสนาเข้ามาแยกแยะสิ่งนี้ ถ้าแยกมันต่างอันต่างจริง จริงตามความเป็นของชั่วคราว มัน ต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างจริงตามธรรม แต่มันยึดมันถือมัน มันไม่จริง ต่างไม่จริงเพราะมันยึด ขึ้นมา มันไปสมานตัวมันเองขึ้นมาจนเป็นอุปาทานเป็นความยึดมันถือมัน มันถึงว่าสักกายทิฐิ ติฐิในความเห็นผิด ถ้าเห็นว่ามันเป็นความจริงมันไม่ใช่เรามันอาศัยกันอยู่ อาศัยกันอยู่ในสภาวะ แบบนั้นมันเกิดดับตามธรรมชาติของมัน เห็นต่างอันต่างจริงมันก็ปล่อยต่างอันต่างจริง ปล่อย ความยึดมันถือมัน ถ้าปล่อยความยึดมันถือมัน ความยึดมันถือมันนั่นคืออุปาทาน คือตัณหา คือ ความทะยานอยาก คือการผลัดไส คือการยึด

อันนี้ถ้าเราละตัณหา ละด้วยอะไร? ด้วยมรรค มรรคเกิดขึ้นมาจากไหน? เกิดขึ้นมาจากเรา เห็นความปกติเห็นธรรมดา แล้วเราพยายามค้นคว้าขึ้นมา จนความปกติความธรรมดานี้ไม่ใช่เป็นธรรมดา เป็นความเห็นโทษของมันในการยึดมั่นถือมั่นของใจ ใจยึดมั่นถือมั่นสิ่งนี้ ถึงแยกแยะสิ่งนี้ออกไป พอมันปล่อยวางมันจะเห็นคุณของมันไง เห็นคุณการปล่อยวาง มันจะปล่อยๆ มาเรื่อยๆ ความปล่อยอันนั้น เห็นใหม่ เห็นความปล่อย ปล่อยก็เป็นความจริงต่างอันต่างจริง จากเริ่มต้น ขึ้นมาจริงไปเรื่อยๆ จริงจนสุดส่วน มันจะจริงตามจริงของมัน มันเข้าใจความจริง

รบกับข้าศึกของตัวเอง มันลึกลับ มันซับซ้อนมาก ฟังจนชินหู ฟุดจนชินปาก แต่หัวใจมันด้าน มันไม่เห็นสิ่งนี้ มันด้านเพราะมันยึด มันด้านเพราะกิเลส มันด้านเพราะเราแพ้เรา เราไม่สามารถชนะเราได้ นักรบรบกลับมาได้เหรียญตรา เขาก็ต้องตายไป เขาได้ความสุขชั่วคราว แต่ถ้านักรบรบกับตัวเอง ชนะข้าศึกในตัวเองแล้ว จะเป็นผลงานจะเป็นการสิ่งที่ไม่เกิดไม่ตาย ตลอดไป ใจดวงนี้จะเป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก

ในศาสนาเราเป้าหมายอยู่ที่ตรงนี้ เป้าหมายอยู่ที่ตรงการปฏิบัติบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ตั้งแต่วันปรินิพพานนะ “อานนท์ บอกบริษัท ๔ นะ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ให้ปฏิบัติบูชาเถิด” การปฏิบัติบูชาคือ การรบกับตัวเอง การรบกับตัวเอง การเห็นความเป็นปกติเห็นความเป็นธรรมดา เห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์เพราะสิ่งนี้พาเกิดมา บุญกุศลพาเกิด

การประพฤติปฏิบัตินี้ก็เป็นอย่างงามความดี เป็นบุญกุศล การใช้บุญกุศลเชื่อมั่นขึ้นมา สร้างมรรคขึ้นมา สร้างสัมมาสมาธิ สร้างความเห็นชอบขึ้นมา ความดำริชอบเข้าไปพิจารณา ใคร่ครวญจนเห็นเป็นความดำริชอบของใจ ยึดมั่นถือมั่นนั้นต้องคายตัวออก เพราะมันเห็นไม่ใช่ความจริง อย่างที่ว่ามันเป็นความจริงชั่วคราวๆ มันไม่จริงจริงๆ มันเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้นจริงๆ แล้วเราทำไมไปยึดมั่นถือมั่น ทำไมเราหลงไปอย่างนั้น นี่อุปาทานมันปล่อยๆ จนมันขาดออกไปสมุจเฉทปหาน นั่นนะชนะตัวเอง ชนะข้าศึกในตัวเอง รบกับตัวเอง นักรบแบบนี้มันถึงว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางธรรมไว้ให้เราเดิน ธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาของเรา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สามารถกล่าวแก้คำจوابจ้วงของลัทธิต่างๆได้ อันนี้มันกล่าวแก้ใจ กล่าวแก้กับกิเลสของเราเองไง คนอื่นกล่าวจوابจ้วงในศาสนา มันก็เป็นการคนอื่น

กล่าวจากวิชาศาสนา ความไม่เชื่อความยึดมั่นถือมั่น นั่นนะตัวที่ว่ามันบิดเบือนตามความเป็นจริง ถ้าแก้คืนมานี้ เราแก้กิเลส เห็นใหม่ กล่าวแก้ๆ แก้กิเลสของตัวเอง ขณะตัวเองขึ้นมาเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น นี่เป็นการรบกับตัวเอง รบกับข้าศึกรบกับกิเลสของตัวเอง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกขณะตอนนี้ประเสริฐที่สุด ขณะตน ฆ่ากิเลสของใน หัวใจนี้ประเสริฐที่สุด แล้วใจดวงนั้นจะเป็นธรรมในหัวใจ ธรรมอันนั้นเป็นสิ่งที่ว่าเป็นผลใน ศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะเกิดอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมอันนี้ ถึงว่าสมบุรณ์ขึ้นมาโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม จนเทศน์ ธรรมจักร จนพระอัญญาโกณฑัญญะดวงตาเห็นธรรม นี่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถึง สมบุรณ์ขึ้นมา

ในศาสนามีแก้วสารพัดนึก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในใจของสัตว์โลก อยู่ในใจ นะถ้าใจประพฤติปฏิบัติถึง อันนี้เป็นหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในหลักศาสนาจะมีเป็น ครั้งคราว นี้ว่า ๕,๐๐๐ ปีก็จะหมดไป เราเวียนมา ๑๐๐ ปี แล้วเราก็ต้องเวียนไปเรื่อยๆ ถ้าเราพบ อีกเราปฏิบัติอีก เราจะเห็นการนี้เข้ามาเป็นจริง แล้วเราจะต้องไม่เวียนอีกเลย นี่คือการชนะโดย สมบุรณ์ เอวัง